

PATRISTICA

PATRISTICS

Omiliile pascale LXXVIII și LXXXIV ale Sfântului Petru Chrysologul

Dragoș BOICU¹

I

Cu alte prilejuri² menționez că, între cele circa 180 de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul († 450), există un grupaj de 12 predici [LXXIII-LXXXIV] dedicat praznicului Învierii, și care reprezintă una dintre cele mai importante colecții pe această temă a unui autor creștin din „epoca de aur” a literaturii patristice.

Dacă am încerca să stabilim o relație între aceste 12 piese omiletice și cele 11 pericope ale Învierii lecturate până astăzi la Utrenia Duminicilor nu vom reuși, întrucât șase dintre cuvântările pascale (LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX) sunt construite în jurul capitolului 28 al Evangheliei după Matei. De asemenea, am observat din împărțirea lecturilor că episcopul Ravenei are un plan destul de sistematic de abordare omiletică a Evangheliilor Învierii, dar și că o parte din tâlcuirile sale la aceste pericope pascale s-au pierdut.

În cele ce urmează ne vom concentra asupra omiliilor în care sunt tâlcuite capitolele 20 și 21 din Evanghelia după Ioan. În mod clar, între cele două piese păstrate există o relație de succesiune, fiind rostite de Sfântul Petru Chrysologul ca o miniserie de cuvântări în decursul Săptămânii Luminate sau în câteva duminici consecutive. Trebuie evidențiat din nou faptul că textele episcopului de Ravenna sunt adaptate capacității creștinilor de a se concentra sau de a urmări întreaga cuvântare și uneori este foarte posibil ca tâlcuirile să se încheie destul abrupt, anunțând continuarea temei la o dată ulterioară.

¹ Dr. Dragoș Boicu este lector universitar la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu; E-mail: dragos.boicu@ulbsibiu.ro.

² Dragoș Boicu, „Omiliile pascale LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX ale Sfântului Petru Chrysologul”, în *RT*, nr. 2/2020, pp. 184-205; idem „Omiliile pascale LXXXII și LXXXIII ale Sfântului Petru Chrysologul”, în *RT*, nr. 2/2021, pp. 98-107; idem, „Omiliile pascale LXXIX și LXXXI ale Sfântului Petru Chrysologul”, în *RT*, nr. 2/2022, pp. 81-89.

Ca și în cazul omiliilor pascale la Matei, Marcu sau Luca, Sfântul Petru face referințe ce indică o abordare în serii consecutive a capitolelor dedicate Învierii, iar dovezile interne oferite de exegezele la pericopele de la Ioan indică existența a cel puțin trei segmente de-a lungul cărora sunt tâlcuite ultimele două capitole al acestei Evanghelii. Dar în colecțiile care păstrează opera omiletică a Sfântului Petru Chrysologul mai găsim doar două astfel de piese:

Sermo LXXVIII	<i>In</i> 21, 1-8
Sermo LXXXIV	<i>In</i> 20, 19-28

Amintisem și cu alt prilej că în Săptămâna Luminată episcopul Ravennei parcurgea împreună cu comunitatea toate textele pascale în ordine: mai întâi pericopele de la Matei despre Înviere, apoi cele de la Marcu și apoi de la Luca, încheind cel mai probabil cu Ioan³.

Dacă urmărim cele 2 piese păstrate care tâlcuiesc pericopele evanghelice de la Ioan (LXXVIII, LXXXIV), putem sesiza câteva direcții exegetice pe care episcopul Ravennei le explorează în cuvântările sale.

Sermo LXXVIII

Creația în întregimea ei este tulburată de suferințele și moartea îndurate de Fiul lui Dumnezeu, iar ucenicii Săi băjbăiau în întuneric și în derivă pe luciul Mării Tiberiadei, cuprinși de bezna nopții, dar și a descurajării, ce nu-i lăsa să ajungă la mântuitorul liman (§1). Toată natura încearcă să fugă și să scape de iminenta pedeapsă ce îi aștepta pe sclavii ce și-au ucis Stăpânul⁴ (§2). Dar pe când lumea se vedea pe sine prăbușită în disperare Dumnezeu o restaurează și o reînnoiește, punând capăt tulburării, când a rechemat zidirea întreagă în vechiul hotar (§3). Stând pe țărmul Marii Tiberiadei, Iisus vrea să-i aducă la liman pe ucenicii care alcătuiesc Biserica. Văzându-i lipsiți de tăria bărbătească, Mântuitorul li Se adresează ca unor copii fricoși și le cere hrană ca să fie deplin încredințați că a înviat cu trupul Cel ce flămânzește după iubirea lor (§4). Dând ascultare poruncii, apostolii au înțeles caracterul miraculos al pescuirii din greutatea năvodului (§5). Spre deosebire de Ioan, apostolul Petru l-a recunoscut mai greu pe Iisus, întrucât prin lepădarea de El își pierduse acea sensibilitate, apăsător fiind de vinovăție. De aceea, ca și Adam odinioară, când apostolul Ioan i-L descoperă pe Mântuitorul, Petru se îmbracă și se afundă în mare înotând spre țărm (§6), ca cel ce primise

³ Franco Sottocornola, *L'anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo: ricerca storico-critica sulla liturgia d Ravenna antica*, Centro studi e ricerche sulla antica provincia ecclesiastica ravennate, 1973, p. 87.

⁴ Pentru a completa această imagine a răzbunării stăpânului ucis de sclavi, a se vedea și Tacitus, *Annales*, XIV 42-45.

întâietate în Biserică să fie primul în întoarcerea sa la Domnul. Episcopul Ravennei interpretează distanța de 200 de coți, parcursă de corabia încărcată de pești până la țarm, drept semn al faptului că Hristos este izbăvitor atât al iudeilor, cât și al neamurilor, aducându-le și unora și altora viața și mântuirea (§7). În final, ierarhul făgăduiește să continue tâlcuirea pericopei într-o predică viitoare (§8).

Sermo LXXXIV

Episcopul arată că lecturile biblice parcurse de la Duminica Sfintelor Paști până la Înălțare au menirea de a da mărturie despre realitatea Învierii și de a prefăce amărăciunea în bucurie (§1). Tâlcuind pericopa de la Ioan 20, 19-28, Sfântul Petru Hrisologul descrie starea lăuntrică a apostolilor cuprinși de frică, cu sufletele tulburate de groază și cu mințile întunecate de tristețe (§2). Intrarea Mântuitorului prin ușile încuiate este întâmpinată cu îndoială, deși ea trebuie risipită de credința în puterea Celui ce, Dumnezeu fiind, a biruit rânduiala nașterii după fire, iar acum, în chip asemănător, a învins moartea (§3). Salutarea „Pace vouă!” este adresată tocmai pentru a pune capăt luptei lăuntrice care îi sfâșia pe ucenici și pentru a înlătura pricina tulburării (§4). Bucuria ucenicilor este reînnoită prin repetarea salutului „Pace vouă!” și este transmisă de-a lungul generațiilor prin dăruirea repetată a păcii de către sacerdoți (§5). Arătând că îi trimite pe ucenici în lume cu aceeași putere cu care El a fost trimis de Tatăl, Mântuitorul nu scoate în evidență autoritatea pe care o încredințează sau delegă mai departe, ci mai ales iubirea ce le-o poartă apostolilor, după cum El Însuși este iubit de Tatăl (§6). Hristos oferă apostolilor puterea de a ierta păcatele, iar ierarhul subliniază cât de necesară este pocăința pentru toți oamenii (§7). Îndoiala lui Toma, dar mai ales nevoia lui de a se convinge prin atingerea rănilor pricinuite de chinători este mai degrabă opera Providenței decât a necredinței. Petru Hrisologul se întreabă retoric ce-ar fi fost dacă puterea restauratoare și înnoitoare a Mântuitorului înviat ar fi vindecat și urmele supliciului. Dar această iscodire s-a făcut atât pentru tămăduirea îndoielii lui Toma, cât mai ales pentru încredințarea tuturor oamenilor (§8), ba chiar și a celorlalți apostoli, convingându-i că El era Însuși Hristos, iar nu un altul (§9). Mărturisirea lui Toma dovedește că Mântuitorul nu a fost recunoscut doar datorită trăsăturilor fizionomice, ci înseși rănilor suferite. El arată pe El Stăpân al vieții și al morții.

*

Scurt și la obiect, Sfântul Petru Chysologul reușește în aceste două predici să facă o prezentare a arătărilor Mântuitorului așa cum sunt ele descrise de Sfântul Evanghelist Ioan (20, 19-28 și 21, 1-8). Deși nu este străin de profunzimea pe care o putem întui în spatele unor metafore lapidare, episcopul Ravennei avansează rapid prin textul Scripturii fără a stăruii și a dezvolta imagini sau alegorii alambicate. Spre deosebire de tâlcuirile la Matei, Marcu ori Luca, aceste

omilii insistă mai mult asupra proceselor lăuntrice care însoțesc actul credinței, ilustrând complexitatea fenomenului prin câteva introspecții foarte reușite.

Ediția critică a acestor texte i-o datorăm tot lui Alejandro Olivar, care le-a editat alături de celelalte omilii ale Sfântului Petru Chrysologul în prestigioasa colecție *Corpus Christianorum Series Latina*⁵. Ar mai trebui precizat că omiliile LXXVIII și LXXXIV împreună cu celelalte predici la Înviere s-au bucurat de traduceri integrale sau parțiale în germană⁶, engleză⁷, italiană⁸ și franceză⁹.

II

Omilia a LXXVIII-a – A șasea despre Înviere

1. După acea furtună nemaivăzută¹⁰ pe pământ a pătimirii Domnului, cutremurătoare pentru ceruri, nemaiauzită în decursul veacurilor, de nesuferit pentru cele de jos, vine Domnul la mare și i-a aflat pe ucenicii săi plutind în voia valurilor în întunericul nopții. Întrucât soarele (Hristos) fugise, ce consolare putea veni de la strălucirea lunii și de la stelele nopții? De fapt era o ceață grea și indistinctă care orbea nu doar vederea trupului, ci însăși contemplarea minții și nu îngăduia ca cei ce navigau să ajungă la țarmul credinței și să se întoarcă în portul mântuirii.

2. *Iar făcându-se dimineață*, zice evanghelistul, *Iisus a stat la țarm; dar ucenicii n-au știut că este Iisus (In 21, 4)*. Toată făptura fugise de nedreptatea (făcută) Ziditorului, lumea s-a străduit să fugă de moartea Stăpânului ei, știind că răzbunarea cade asupra întregii case în care stăpânul a fost ucis prin răutatea slugilor. De aceea, pământul se cutremură dezgolindu-se până la temeliiile sale, soarele dispăre ca să nu vadă, ziua se retrage pentru a nu fi părtașă; pietrele, întrucât nu reușeau prin natura lor să fugă, sunt crăpate ca printr-o nouă rană, denunțând crima doar prin sunet, deoarece nu puteau prin glas; iadul, când vede

⁵ Peter Chrysologus, *Collectio Sermonum*, edit. Alejandro Olivar, Corpus Christianorum, Series Latina, vol. 24, 24A, 24B, Turnhout, Brepols, 1975.

⁶ *Des heiligen Petrus Chrysologus Erzbischofs von Ravenna ausgewählte Predigten*, aus dem Lateinischen übers. von G. Böhmer (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 43), München, 1923.

⁷ St. Peter Chrysologus, *Selected Sermons*, Volume 3, Translated by William B. Palardy, St. John's Seminary School of Theology, Brighton, Massachusetts, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 2005.

⁸ *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni / 2 [63-124]*, edit. Gabriele Banterle, Biblioteca Ambrosiana/Citta Nuova Editrice, Milano / Roma, 1997, pp. 94-167.

⁹ Pierre Chrysologue, *Le signe des signes. Sermons sur la Passion et la Résurrection*, Introduction, traduction, notes et index par Marie Steffann (Les Pères dans la foi, 96), Migne, Paris, 2007, 179 p.

¹⁰ Inexpertam – lit. neexperimentată anterior.

că intră la sine Însuși Judecătorul, jeluind învins îi pierde pe cei pe care îi ținea. De aceea, sufletele redat trupurilor lor vestesc celor vii că vor învia morții pe care lumea îi considera pieriți [pentru totdeauna].

3. Deci când în asemenea chip temelia lumii era zdruncinată de ordinea cu totul tulburată și se crezuse pe sine căzută în întunericul primordial și haosul vechi din cauza morții Ziditorului ei, deodată Domnul a readus înapoi ziua prin lumina Învierii Sale și restaurează lumea toată în forma inițială ca să înalțe cu Sine la slava Sa [lumea] pe care o vede că pătimește împreună cu El într-atât, când zice evanghelistul: *Iar făcându-se dimineată*, adică trecând noaptea pătimirii Domnului, *a stat Iisus la țârm* ca să recheme toate în vechiul lor hotar, să consolideze cele nesigure, să potolească cele agitate, să pună împreună cele tulburate, și prin neclintirea Lui să întărească înseși temeliile lumii, care au fost atât de zdruncinate, ca prin aceasta să reîntoarcă apoi lumea spre supunerea față de Ziditorului ei, (lume) care se risipise spre ofensa Făcătorului ei.

4. *Iar făcându-se dimineată, Iisus a stat pe țârm* (In 21, 4) ca să aducă înapoi la limanul său de încredere în special Biserica în care ucenicii fuseseră aruncați atunci de valurile mării. Întrucât, în cele din urmă, i-a găsit pe ei căzuți de la virtutea credinței și lipsiți de tăria bărbătească, a arătat aceasta numindu-i copii¹¹, când le-a zis: *Fiilor, nu aveți cumva ceva de mâncare* (In 21, 5). Într-adevăr, acolo erau Petru care se lepădase, Toma care se îndoise, Ioan care fugise¹². Prin urmare, li se adresează ca unor copii fricoși, nu ca unor oșteni prea puternici, și pe cei ce încă nu îi găsește pregătiți pentru luptă îi invită la masă ca pe tineri, zicând: *Fiilor, nu aveți cumva ceva de mâncare?*, ca bunăvoința să-i cheme înapoi spre har, pâinea spre încredere, mâncarea spre credință. De nu L-ar fi văzut pe El mâncând după toată rânduiala omului, nu ar fi crezut că a înviat cu trupul. De aceea, (fiind) deplina împlinire a tuturor cere hrană, (fiind) El Însuși Pâinea, mănâncă, nu pentru că flămânzește de mâncare, ci pentru că flămânzește întotdeauna de dragostea alor săi.

5. *Fiilor, nu cumva aveți ceva de mâncare? Ei au răspuns: Nu.* (In 21, 5) Căci ce aveau aceia care nu-L aveau pe Hristos cu ei? [Ce aveau] cei care încă nu vedeau cu ochii că Domnul stătea în fața lor? Zice: *Dar ucenicii nu au cunoscut că este Iisus. Iar El le-a zis: Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei și veți afla* (In 21, 4, 6). Îi cheamă înapoi în partea dreaptă pe cei ce tulburarea suferinței îi purtase și îi dusesese spre stânga¹³. Zice [Scriptura]: *au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor* (In 21, 6). Au aruncat în dreapta,

¹¹ Pueros.

¹² Cel mai probabil o referință la pasajul din Mc 14, 51-52, episcopul Ravennei identificându-l pe tânărul îmbrăcat doar în pânză cu Apostolul Ioan.

¹³ Termenul latin pentru partea stângă – *sinister* – are și conotație morală, referindu-se la slăbiciune, răutate sau păcat.

au aruncat în partea bărbătească, dar tot ca niște copii, nu au avut forța să tragă (mreaja). Totuși, au simțit din însăși greutatea (năvodului), au simțit că pescuirea nu se făcuse cu iscusință omenească și că peștii au venit la comanda Celui ce poruncește.

6. *Ucenicul acela, pe care-l iubea Iisus a spus: Domnul este (In 21, 7)*. Cel care este iubit vede primul pentru că întotdeauna ochiul iubirii privește mai atent și cel care e iubit simte întotdeauna mai intens. *Auzind Petru (In 21, 7)*. Ce lucru întârziase astfel acea minte a lui Petru ca să audă că este Domnul de la altul, cel care obișnuise să le vestească celorlalți? Unde este acea [mărturisire] unică a lui: *Tu ești Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu (Mt 16, 16)*? A pierdut-o în casa lui Caiafa, căpetenia iudeilor. Târziu a văzut pe Domnul său, cel ce a auzit lesne glasul slujnicei care șoptea (*Mt 26, 57-58*). *Auzind, zice, și-a încins haina, căci era gol. (In 21, 7)* Ce uimire, fraților! Când Domnul a fost prins, Ioan a abandonat pânza¹⁴, dar Petru este aflat gol; fuga l-a acoperit pe Ioan, precum lepădarea l-a dezbrăcat pe Petru. Și minune, fraților, și cu adevărat minune, pentru că cel ce e gol în corabie se afundă în mare îmbrăcat, pentru că nevinovăția nu e niciodată goală și vinovăția fuge întotdeauna spre adăpost. De fapt, precum Adam, tot așa și Petru încearcă acum să-și acopere goliciunea sa după greșeală, amândoi fiind într-o măsură îmbrăcați în sfânta golătate înainte de greșeală.

7. *Și-a încins haina și s-a aruncat în mare (In 21, 7)*, ca marea să spele ceea ce lepădarea întinase într-atât. *S-a aruncat în mare* ca să fie primul în întoarcere cel ce a primit întâietatea în rânduiala [Bisericii]¹⁵. *Și și-a încins haina* cel ce trebuia încins cu suferința martiriului, precum a spus Domnul: *altul te va încinge și te va duce unde nu voiești (In 21, 18)*. Ceilalți vin cu corabia și trag peștii prinși ca prin trudă credincioasă să conducă împreună cu ei la Domnul Biserica aruncată în tumultul lumii și pe cei pe care i-a tras afară spre lumina cerească și i-a ridicat din adânc cu mreaja evanghelică. *Zice: nu erau departe de țărâm (In 21, 8)*. Nu erau departe de *pământul celor vii (Ps 26, 19)*, cei pe care sfârșitul celor prezente îi făcuse deja să fie apropiați de cele viitoare. *Ci la două sute de coți (In 21, 8)*. Din iudei și neamuri dublează numărul de o sută Cel Care fiind Domnul celor două popoare unește viața și mântuirea amândurora spre slavă.

¹⁴ O altă referință, mult mai clară, la pasajul din *Mc 14, 51-52*, care prezintă episodul unic al tânărului înfășurat doar într-o pânză care este surprins de ostași în momentul prinderii lui Iisus. Tradiția exegetică timpurie îl identifică pe acel tânăr cu apostolul Ioan (vezi și Ambrozie de Milano, *Expositio Psalmorum XII* 36.53 [CSEL 64:111-112]). Totuși, potrivit cercetărilor biblice, această persoană este asociată cu evanghelistul Marcu, întrucât el este singurul care ar fi putut avea știință despre respectivul episod.

¹⁵ In ordine principatum – o referință clară la primat. Prin *ordo* ar putea fi înțeleasă și întreaga structură de conducere a Bisericii.

8. Cu ajutorul lui Dumnezeu vom vorbi despre restul pericopei într-o predică următoare¹⁶.

Omilia a LXXXIV-a – A unsprezecea despre Înviere

1. În cele patruzeci de zile în care este consemnat (în Evangheliile) și este crezut că Domnul S-a arătat în felurite chipuri ucenicilor Săi după Învierea Sa, cuvântarea noastră este dedicată cu totul justificat lecturilor înseși și chiar tainelor pe care se sprijină (cuvântarea), ca, prin numeroasele dovezi, să preschimbe amărăciunea produsă de pătimirea Domnului în bucuria deplină a iubirii voastre¹⁷. Iar Cel ce a înviat mai înainte în trupul nostru prin puterea Sa să învieze chiar acum prin credință în inimile noastre.

2. *Și fiind seară, în ziua aceea, întâia a săptămânii, și ușile fiind încuiate de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijlocul lor (In 20, 19). Și fiind seară:* era seară mai mult ca o stare de amărăciune decât ca moment al zilei. Era seară pentru mințile întunecate de norul negru al amărăciunii și al tristeții, pentru că, deși amurgul adusese un crâmpei din vestea Învierii, totuși Domnul încă nu strălucise cu deplina scânteiere a luminii Sale. *Și ușile erau încuiate de frica iudeilor.* Amploarea groazei și tulburarea unei astfel de fapte a zăvorât în același timp și casa și inimile ucenicilor, și astfel împiedica complet intrarea luminii prin simțirile (lor), biruite tot mai mult de amărăciune, ca să sporească și mai mult revărsarea oarbă a nopții. Întunecimile niciunei nopți nu pot fi comparate cu ceața tristeții și a spaimei, pentru că nu pot să fie domolite prin vreo lumină a mângâierii ori a sfatului. Ascultă-l pe proroc: *a venit asupra mea și m-a acoperit întunericul (Ps 54, 5).*

3. *Și ușile fiind încuiate de frica iudeilor, a venit Iisus și a stat în mijlocul lor.* Pentru ce, mă rog, nu e crezut că dumnezeirea nemărginită a putut pătrunde sălașul ascuns al trupului zăvorât în deplina nestrăicire feciorească, când după Înviere, dobândind consistența trupului nostru în taina (întrupării), intră și trece prin ușile încuiate și, printr-o astfel de dovadă, se arată pe Sine Ziditorul întregii făpturi, Căruia i se supune zidirea toată și nu i se opune? Dar dacă fecioria nu poate să refuze Creatorului ei zămislirea și nașterea, dacă poarta încuiată nu-i poate refuza Creatorului intrarea și trecerea prin ea, în ce fel s-ar putea opune Mântuitorului înviat piatra mormântului, oricât de mare ar fi fost, oricât de pecetluită (ar fi fost) de răutatea iudaică? Dar precum fecioria și ușa zăvorâte deopotrivă dau naștere credinței în dumnezeirea Sa, astfel și piatra răsturnată

¹⁶ Această predică următoare nu a fost conservată sau, cel puțin până în prezent, nu a fost identificată.

¹⁷ *Vestrae caritatis* – poate fi citit și ca: „iubiți credincioși”, ca formă de curtoazie creștină, similară sintagmei eline „ἡ ὑμετέρα ἀγάπη”.

întărește credința în Înviere. Răsturnându-se (piatra), nu a gătit o ieșire pentru Domnul său, ci îngăduie și înfăptuiește o intrare pentru credința noastră¹⁸.

4. *A venit Iisus și a stat în mijlocul lor și le-a zis: Pace vouă! (In 20, 19)* Inimile ucenicilor îndurau lupta unei șfășieri continue între credință și îndoială, între disperare și nădejde, între slăbiciune și curaj. Văzând deci luptele unor astfel de gânduri, Cel ce scrutează cele ascunse a redat cu primul prilej pacea celor ce L-au văzut, căci Cel ce fusese luat într-un asemenea chip lăsase loc pentru pricinile frământării, dar întorcându-se înaintea ochilor lor, a înlăturat toată pricina tulburării.

5. *S-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul (In 20, 20). S-au bucurat.* Pe cât de plăcută este lumina după beznă și seninătatea după întunericul furtunii, pe atât de (bine) primită este bucuria după tristețe. *Le-a zis din nou: Pace vouă! (In 20, 21).* Ce descoperă această generozitate de a înnoi pacea, dacă nu faptul că liniștea pe care o proclamă pentru simțurile fiecăruia avea să fie păstrată printre ei chiar prin dăruirea repetată a păcii. Desigur, știa că în viitor ei urmau să poarte luptele deloc mici cu privire la zăbovirea Sa [în mormânt], dat fiind că unul ar reproșa că a stat tare în credință, iar altul ar suferi pentru că se îndoiește. Deci ca să taie trufia și împăunarea aroganței, dar și să vindece și să alunge pătimirile celui neputincios, ca un Îndrumător iscusit a rânduit ceea ce s-a întâmplat – nu din pricina ucenicilor, ci a situației –, și prin porunca păcii Sale a pus capăt luptelor ce urmau să apară, ca nimeni să nu refuze altuia (iertarea) pe care El, Căruia totul I se datora, o dăduse pe viitor. Petru tăgăduiește, Ioan fuge, Toma se îndoiește, toți Îl părăsesc: dacă nu le-ar fi dat Hristos iertarea prin pacea Sa, chiar și Petru, care e întâiul dintre toți, ar fi fost considerat mai mic și poate cel ce i-ar fi urmat ar fi fost ridicat la locul de frunte în mod necuvenit¹⁹.

6. *Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit și Eu pe voi (In 20, 21).* Calitatea de trimis²⁰ nu Îl micșorează pe Fiul, ci afirmă faptul că El vrea să fie înțeleasă dragostea Celui trimis, nu puterea Celui ce trimite, când spune: *Precum M-a trimis pe Mine* – nu Stăpânul, ci Tatăl –, *astfel vă trimit și Eu pe voi*, nu cu autoritatea celui ce încă poruncește, ci cu toată dragostea Celui ce iubește. Vă trimit la îndurarea foamei, la povara lanțurilor, la mizeria temniței, la îndurarea tuturor felurilor de pedepse, la suportarea morții amarnice a tuturor: toate cele pe care nu puterea, ci iubirea le poruncește sufletelor omenești.

7. *Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate și căroră le veți ține, vor fi ținute (In 20, 23).* A dat puterea de a ierta păcatele Cel ce cu suflarea Sa a vărsat

¹⁸ Motiv recurent al omiliilor la înviere ale Sfântului Petru *Sermo* 74.5, 75.4, 77.7 și 80.3.

¹⁹ Evidentă trimitere la întâietatea revendicată de episcopul Romei, care ar fi fost nejustificată în cazul în care Apostolul Petru nu ar fi primit această reabilitare dumnezeiască.

²⁰ *Missi sermo* – lit. cuvântul trimisului.

Duhul în inimile lor și le-a oferit iertarea Sa. *Și a suflat asupra lor și le-a zis: Luați Duh Sfânt. Căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate (In 20, 22-23).* Unde sunt cei ce spun că păcatele nu pot fi iertate oamenilor prin oameni? (Unde sunt) cei ce asupresc pe cei căzuți oarecând prin îndemnul demonic, nelăsându-i să se ridice? (Unde sunt) cei ce cu suflet crud împiedică și refuză leacul rănilor și vindecarea slăbiciunilor? (Unde sunt) cei ce cu nerușinată disperare se împotrivesc păcătoșilor în a-i ierta și a-i întoarce? Petru a iertat păcatele și cu bucurie deplină i-a primit pe cei ce se pocăiesc și păstrează această putere de la Dumnezeu încredințată tuturor episcopilor²¹, cel care după lepădare și-ar fi pierdut deopotrivă gloria apostolatului și viața, dacă nu s-ar fi întors prin pocăința. Și dacă Petru s-a întors prin pocăință, cine ar putea trăi fără pocăință?

8. Iar când Toma a auzit de la ucenicii împreună cu el că au văzut pe Domnul, a răspuns: *Dacă nu voi vedea în mâinile Lui semnul cuielor și dacă nu voi pune degetul meu în semnul cuielor și dacă nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede (In 20, 25).* De ce caută Toma dovezile credinței astfel? Pentru ce iscodește atât de aspru pe Cel înviat, Care a suferit cu atâta dragoste? Pentru ce credincioasa mână dreaptă scormonește astfel acele răni pe care le-a provocat mâna cea necredincioasă? Pentru ce mâna slujitorului apasă ca să redeschidă coasta pe care a împuns-o lancea soldatului necredincios? Pentru ce curiozitatea slujitorului bătăran înnoiește durerile provocate de sălbăticia persecutorilor? Pentru ce caută astfel ucenicul să demonstreze prin suferințe că (El este) Domnul, prin dureri că (este) Dumnezeu, prin răni că (este) Doctorul ceresc? S-a prăbușit puterea diavolului, a fost deschisă temnița iadului, au fost rupte lanțurile morților, s-au cutremurat mormintele celor ce au înviat, înviind Domnul, toată puterea morții s-a veștejit²², chiar piatra s-a răsturnat de la preasfântul mormânt al Domnului, giulgiurile au fost date jos și moartea a fugit de slava Celui sculat (din morți), viața s-a întors, carnea s-a ridicat neavând să mai cunoască vreo cădere de acum înainte. Toma, prea iscusit ispititor, de ce pretinzi să-ți fie arătate numai ție doar rănilor spre mărturisirea credinței? Ce (ar fi fost) dacă (cicatricile) acestea ar fi dispărut cu celelalte (semne)? Ce amenințare ar fi adus credinței tale această curiozitate? Crezi oare că nu ar putea fi descoperite nicio urmă a evlaviei și nicio dovadă a învierii Domnului dacă nu ai scormoni cu mâinile tale măruntaiele Sale scoase afară astfel de cruzimea iudaică? Fraților, evlavia (lui) a căutat acestea, dedicarea (sa) a examinat acestea, ca în viitor nici necredința însăși să nu se îndoiască că Domnul a înviat. Dar Toma nu a vindecat doar îndoiala inimii sale, ci și a tuturor oamenilor, și urmând să vestească acestea între neamuri, ucenicul sânguinos cerceta atent în ce fel să întărească taina unei credințe atât de mari. Cu siguranță a fost mai degrabă o profeție decât o ezitare, căci de ce ar râvni spre

²¹ Sacerdotibus.

²² *Tota mortis est minuta conditio* – lit. toată condiția morții a fost micșorată.

asemenea lucruri înalte dacă nu ar fi aflat prin duhul profetic că doar rănilile (au fost) păstrate de Domnul spre dovada Învierii Sale? De fapt, ceea ce căuta cel întârziat a fost împlinit spontan și pentru ceilalți.

9. *A venit Iisus și a stat în mijloc lor [...] și le-a arătat mâinile și coasta Sa (In 20, 19-20)*. Căci Cel ce intrase prin ușile încuiate și pe drept era considerat de ucenici a fi un duh nu putea demonstra altfel celor ce se îndoiau că era chiar El, nu un altul, decât prin însăși pătimirea trupului, prin înseși urmele rănilor. De aceea, a venit și *i-a zis lui Toma: Adu degetul tău încoace și vezi mâinile Mele și adu mâna ta și o pune în coasta Mea (In 20, 27)*, ca aceste răni pe care tu le redeschizi din nou și care deja au vărsat apă spre Botez și sânge spre răscumpărarea oamenilor să reverse credința în toată lumea.

10. *Toma a răspuns: Domnul meu și Dumnezeuul meu! (In 20, 28)* Să vină și să asculte ereticii și, precum a spus Domnul, să nu fie necredincioși, ci credincioși. Iată, prin mărturisirea lui Toma, nu doar trupul [Său] omenesc, ci și pătimirile sfâșietoare ale trupului arată că Hristos este Dumnezeu și Domnul.

[Și cu adevărat este Dumnezeu Cel ce trăiește după moarte, Care Se ridică după vătămare, Cel Care, deși a îndurat atâtea și astfel (de chinuri), trăiește și împărtășește ca Dumnezeu în toate veacurile veacurilor. Amin.]²³

²³ Doxologia finală pare să fie un adaos ulterior și nu este autentic, deși toate manuscrisele consultate de A. Olivar conțin această ultimă frază (CCL 24A.523). Se crede că ar fi avut menirea de a semnaliza finalul omiliei, care se încheia prea abrupt cf. Alejandro Olivar, *Los Sermones de San Pedro Crisologo. Estudio critico*, Abadia de Montserrat, 1962, 179.